

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1929 kl. 2 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, med anledning av väckt motion angående beredande åt enskild restauratör av ersättning för intrång i hans restauratrörelse, föranlett av rusdryckslagstiftningens tillämpning.

Uti en inom andra kammaren avgiven och till dess *andra* tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 333, har herr Lithander hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande frågan i vilka fall och efter vilka grunder enskild restauratör bör tillerkännas ersättning för sådant intrång i av honom driven restauratrörelse, som föranletts av tillämpningen av gällande rusdryckslagstiftning, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från kontrollstyrelsen (bilaga 1) och dessutom berett Sveriges Centrala Hotell- och Restaurantförening (Sveriges Restaurantförening) tillfälle att uttala sig i frågan (bilaga 2). De med anledning härav avgivna yttrandena äro såsom bilagor fogade vid detta utlåtande, och tillåter sig utskottet att hänvisa till desamma.

*Yttranden
över
motionen.*

Enligt 25 § i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning äger bolag, som därtill undfått tillstånd, med iakttagande av de föreskrifter, kontrollstyrelsen kan hava meddelat, till enskild person överlåta rättighet till utskänkning av rusdrycker. Överlåter bolaget sådan rättighet, göre det framställning om fastställelse av överlåtelsen hos länsstyrelsen, som har att med avseende å skälen och villkoren för överlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å vilken överlåtelsen ifrågasättes, bifalla eller avslå framställningen. Med överlåtelse av dylik rättighet till utskänkning av rusdrycker följer skyldighet för den, till vilken sådan rättighet överlåts, att hos bolaget inköpa alla för rörelsen erforderliga rusdrycker, och skall bolaget med iakttagande av de föreskrifter, kontrollstyrelsen därutinnan kan utfärda, vid överlåtelsen stadga sådana villkor för dylikt inköp, att rättighetsinnehavarens ekonomiska fördel, så långt ske kan, ej göres beroende på myckenheten av utskänkta rusdrycker.

*Lagbestäm-
melser i
ämnet.*

Dylik av bolaget innehavd och av denne sedermera överlåten rättighet kan
Bihang till riksdagens protokoll 1929. 13 saml. 2 avd. 6 häft. (Nr 6.) 1

icke av enskild person utnyttjas för längre tid än den för bolaget i varje fall gällande oktrojtiden, med hänsyn till bestämmelsen i 17 § i ovanberörda förordning, som stadgar, att detaljhandel med rusdrycker inom en kommun må, med vissa undantag, idkas endast av särskilt inom kommunen uteslutande för sådan detaljhandel bildat bolag, och att sådan rättighet meddelas av länsstyrelsen, efter hörande av de kommunala beslutande och verkställande myndigheterna, för ett eller flera, dock högst tre kalenderår.

Denna anordning med korttidsrättigheter till skillnad mot de förut på livstid innehavda rättigheterna har skapats med hänsyn till önskvärldheten av att det allmänna må kunna reglerande ingripa uti ordnandet av handeln med rusdrycker, allteftersom behovet så kräver. För närvarande finnas inom landet icke några rättigheter innehavda på livstid, utan hava samtliga endast karaktären av korttidsrättigheter.

Utskottet. Utskottet finner i likhet med kontrollstyrelsen, med hänsyn till den utveckling rusdryckshanteringen numera tagit, vilken utveckling i princip måste innebära, att de en gång av enskilda utövade rättigheterna återförts i samhällets ägo, det egendomligt, att dessa rättigheter skola, efter till enskild person skedd överlåtelse på kort tid, medföra framställandet av ersättningsanspråk. På grund av den ställning, som de överlätna rättighetsinnehavarna intaga, kan varken ur formell eller reell synpunkt befogade anspråk på ersättning framställas, därest de vare sig genom vederbörande oktrojbeviljande myndigheters beslut eller på grund av någon bolagets åtgärd icke skulle erhålla förnyad rättighetsöverlåtelse.

Vad särskilt angår de dispositioner, som en rättighetsinnehavare kan hava träffat genom utvidgning av lokaler, ingående av hyreskontrakt, anskaffande av nya inventarier m. m., måste de anses vara företagna på rättighetsinnehavarens egen risk, och kunna jämväl på denna grund anspråk icke rimligen göras gällande mot den, som överlåtit rättigheten.

Utskottet vill jämväl även i detta samband erinra, om att Kungl. Maj:t den 24 september 1928 utsett en särskild kommitté för att verkställa en utredning rörande omläggning av gällande rusdrycksförsäljningsförordning i hela dess omfattning, och är utskottet, i likhet med restaurantföreningen, av den uppfattningen, att dessa sakkunniga förvisso också komma att underkasta de synpunkter på hithörande område, som av motionären framdragits, en allvarlig och allsidig omprövning, varför utskottet finner det icke vara av behovet påkallat att ytterligare av motionären anbefalld utredning företages.

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motion, nr 333, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 maj 1929.

På utskottets vägnar:

ERIK OLSON.

Närvarande: Herrar *Olson* i Göteborg, *Lundkvist* i Eskilstuna, *Andersson* i Tungalsta, *Högström*, *Eurén*, *Weijne**, *Björling*, *Skoglund*, *Wachtmeister* och *Eriksson* i Toftered.

* Ej närvarande vid slutjusteringen.

Reservation

av herrar *Olson* i Göteborg, *Skoglund* och *Wachtmeister*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med kontrollstyrelsen, att innehavare av s. k. överlåtna rättigheter, vilka på grund av rusdrycksförsäljningsförordningens innehåll blott erhålla koncession under viss begränsad tid, och vilkas ekonomiska fördel så långt ske kan ej får göras beroende av myckenheten av utskänkta rusdrycker, intaga en ställning, som ej är jämförbar med andra näringsidkares, utan att de städse måste räkna med möjligheten av rättigheternas indragande vid koncessionstidens slut och vid sådant fall ej lagligen kunna göra anspråk på ersättning för den förlust, som de tilläventyrs härigenom åsamkas.

Utskottet.

Detta förhållande medför emellertid, att det blir synnerligen angeläget, att den oinskränkta makt, som lagts i systembolagens hand att obundna av varje besvärsinstitut indraga en gång överlåtna rättigheter, handhaves med varsamhet och hänsyn, och att garantier härför skapas. Det må nämligen beaktas, att det torde vara ofrånkomligt för en innehavare av överlåten rättighet, hur medveten han än är, om att densamma kan upphöra, närhelst det överlåtande bolaget finner sig av olika anledningar icke vilja träffa avtal om ny upplåtelse, att vidtaga de åtgärder och nedlägga de kostnader på rörelsen, som för dess bedrivande på längre sikt äro behövliga.

Det synes utskottet, att viss trygghet för en lojal rättighetsinnehavare, så länge hans rörelse bedrives utan anmärkning och i överensstämmelse med lagens anda, och så länge på grund av statsmakters eller myndigheters beslut ändrade förhållanden på detta område ej inträtt, är ett skäligt krav, som väl låter förena sig med korttidskoncessionens syfte.

Denna trygghet främjas i första hand genom vederbörlig varsamhet och hänsyn från systembolagens sida vid handläggandet av dessa angelägenheter. Även om det ej med skäl kan göras gällande, att systembolagen i allmänhet brustit härutinnan, synas dock sådana fall hava inträffat, och fränsett dessa är frånvaron av direktiv i och för sig ägnad att välla oro och osäkerhet. Det må nämligen som synnerligen anmärkningsvärt framhållas, att, under det att kontrollstyrelsen vid tillämpningen av § 25, när det gäller inskränkning av enskildas vinst å rusdrycksförsäljning, hämtar stöd i ett riksdagens direktiv genom bevillningsutskottets uttalande i denna fråga 1914, enligt vilket utskottet »för-

väntade, att kontrollstyrelsen skulle iakttaga nödig varsamhet och särskild hänsyn, där fråga vore om förut utövad utskänkningsrörelse», så finnes intet sådant direktiv beträffande den för de enskilda i sina ekonomiska konsekvenser vida allvarligare åtgärden från systembolags sida att helt indraga en rättighet.

Om garanti för nödig varsamhet och hänsyn vid indragning av rättighet bäst skapas genom föreskrift om ersättning efter vissa grunder till enskild restauratör, som på grund av mer eller mindre godtycklig åtgärd från systembolags sida avhänts sina rättigheter eller om andra vägar bättre leda till målet lämnar utskottet därhän, men anser utskottet frågan vara av den betydelse för en stor grupp näringsutövare, att dess snara utredande är av nöden.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa i så mätto om bifall till den gjorda motionen,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj: t måtte anhålla, att Kungl. Maj: t täcktes anbefalla Dess den 24 september 1928 utsedda kommitté för revision av rusdrycksförsäljningsförordningen att jämväl föranstalta om en allsidig och förutsättningslös omprövning av de synpunkter, som här ovan andragits, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen i denna del kan föranleda.

Bilaga 1.

Till Andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom en den 22 februari 1929 dagtecknad remiss har Kungl. Maj: t anbefallt kontrollstyrelsen att till andra kammarens andra tillfälliga utskott inkomma med av utskottet begärda upplysningar, som finnas nödiga för den vidare utredningen och beredningen av motionen II:333, ävensom de övriga upplysningar, som erfordras för ett allsidigt belysande av motionen.

I den ifrågavarande motionen hemställes om skrivelse till Kungl. Maj: t med anhållan, att Kungl. Maj: t måtte föranstalta om utredning rörande frågan i vilka fall och efter vilka grunder enskild restauratör bör tillerkännas ersättning för sådant intrång i av honom driven restaurangrörelse, som föranletts av tillämpningen av gällande rusdryckslagstiftning.

Till en början torde böra erinras om gällande bestämmelser på det område, där ett reglerande ingripande avses genom den ifrågasatta utredningen.

Enligt 17 och 18 §§ i gällande rusdrycksförsäljningsförordning skall all detaljhandel med rusdrycker inom landet i allmänhet vara upplåten åt särskilda, uteslutande för sådan detaljhandel bildade bolag. Undantag från denna allmänna regel utgöras allenast av utskänkning å passagerarfartyg och järnvägs-

fåg samt då i något fall utskänkning av vin tillfälligtvis kan vara av omständigheterna påkallad; rättigheter till dylik utskänkning kunna direkt upplåtas till enskilda. Beträffande tiden för upplåtelse av bolagsrättigheterna gäller, att de icke må meddelas för längre tid än tre år. En till bolag upplåten utskänkingsrättighet kan av bolaget överlåtas till enskild person, givetvis dock ej för längre tid än rättigheten är till bolaget upplåten. Vid dylik överlåtelse har bolaget att följa de i 25 § av rusdrycksförsäljningsförordningen angivna bestämmelser. I enlighet härmed är bolag vid överlåtelsen skyldigt att iakttaga de föreskrifter, kontrollstyrelsen kan hava meddelat, bland vilka särskilt angivits stadgandet av sådant villkor, att rättighetsinnehavarens ekonomiska fördel så långt ske kan ej göres beroende på myckenheten utskänkta rusdrycker. Innehavaren av en överlåten rättighet är skyldig att hos det överlåtande bolaget inköpa alla för rörelsen erforderliga rusdrycker. Slutligen är föreskrivet, att, om bolag överlåter rättighet, bolaget skall göra framställning om fastställelse av överlåtelsen hos vederbörande länsstyrelse, som har att med avseende å skälen och villkoren för överlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å vilken överlåtelsen ifrågasättes, bifalla eller avslå framställningen.

Såsom härav torde framgå intaga innehavarna av överlåtna rättigheter en ställning som ej är jämförlig med andra näringsidkares. Deras rättigheter, vilka ha karaktär av monopol, äro strängt tidsbegränsade och föremål för ny prövning, varje gång rättighetstiden utlöper. Denna anordning torde hava vidtagits för att möjliggöra för vederbörande myndigheter och bolag att gång efter annan pröva behovet av rättigheten. Enligt den tidigare gällande svenska lagstiftningen meddelades rättigheterna på livstid. Även om härigenom rättighetsinnehavarna beredes större trygghet, uppkommo olägenheter ur samhällelig synpunkt. Genom 1855 års brännvinslagstiftning ställdes anordningen med privilegierade rättigheter och burskapsrättigheter på avskrivning. Rättighetsinnehavarna fingo dock fortfarande utöva sin rörelse. På många håll ansågs det dock lämpligare att lämna sagda innehavare ersättning mot det att de upphörde med rättigheternas utövning. I allmänhet skedde detta inlösningsförfarande genom kommunerna och bolagen; i avseende på gästgiverirrättigheterna övertog staten inlösningsen. Med hänsyn till denna utveckling, som måste anses i princip innebära, att de en gång av enskilda utövade rättigheterna återförts i samhällets ägo, synes det egendomligt, att dessa rättigheter skola, efter till enskild person skedd överlåtelse på kort tid, ånyo medföra framställandet av ersättningsanspråk. På grund av den ställning, som de överlåtna rättighetsinnehavarna intaga, kan enligt kontrollstyrelsens mening varken ur formell eller reell synpunkt befogade anspråk på ersättning framställas, därest de vare sig genom vederbörande oktrojbeviljande myndigheters beslut eller på grund av någon bolagets åtgärd icke skulle erhålla förnyad rättighetsöverlåtelse.

Frågan om de överlåtna rättighetsinnehavarnas ställning överhuvud är för närvarande beroende på utredning. Till belysande av förutsättningarna för den enskilda restaurangrörelsen ur synpunkten av gällande lagstiftning tillåter sig kontrollstyrelsen hänvisa till bilagda avtryck¹ av kontrollstyrelsens utlåtande den 8 november 1927 till Kungl. Maj:t beträffande utredning om avveckling av det privatekonomiska intresset i samband med utskänkningen av rusdrycker.

Enär, såvitt styrelsen kunnat finna, i motionen åsyftas ett konkret fall, nämligen vägrad fortsatt överlåtelse till innehavaren av restaurang Fenix i Gävle,

¹ Här ej intaget.

bilägger styrelsen avskrifter¹ dels av styrelsens utlåtande i anledning av en framställning till Kungl. Maj:t från rättighetsinnehavarens sida, dels av Kungl. Maj:ts beslut.

I behandlingen av detta ärende har byråchefen Thulin deltagit såsom föredragande.

Stockholm den 4 april 1929.

C. E. SVENSSON.

I. Skantze.

Bilaga 2.

Till Andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom skrivelse den 15 februari 1929 har andra kammarens andra tillfälliga utskott anhallit, att Sveriges Centrala Hotell- och Restaurantförening måtte avgiva yttrande med anledning av en inom andra kammaren väckt motion nr 333 angående beredande av ersättning åt enskild restauratör för intrång i hans restaurantrörelse.

Med anledning härav får föreningen värdsamt anföra följande:

Motionen utmynnar i en hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande frågan i vilka fall och efter vilka grunder enskild restauratör bör tillerkännas ersättning för sådant intrång i av honom driven restaurantrörelse, som föranletts av tillämpningen av gällande rusdryckslagstiftning, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Nu gällande lagbestämmelse, som angiver formen för överlåtelse av utskänkningsrättighet till enskild person, återfinnes i 25 § av 1917 års rusdrycksförsäljningsförrordning, vari stadgas, att bolag med iakttagande av de föreskrifter kontrollstyrelsen kan hava meddelat, äger att till enskild person överlåta rättighet till utskänkning. Vidare finnes stadgat, att om bolaget överlåter sådan rättighet, bolaget skall göra framställning om fastställelse å överlåtelsen hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som har att med avseende å skälen och villkoren för överlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å vilken överlåtelsen ifrågasättes, bifalla eller avslå framställningen.

Den befogenhet, som genom dessa summariska bestämmelser lagts i systembolagens händer — delvis under överinseende av Kungl. Befallningshavande — är mycket vittgående och det är uppenbart, att, därest icke systembolagen handhava denna sin makt med stor försiktighet och urskillning, betydande komplikationer kunna uppstå för restaurantnäringens utöware. Så mycket mer blir detta fallet, som de till enskilda överlåtna utskänkningsrättigheterna undantagslöst utövas i samband med restaurantrörelse, och även i stor utsträckning med hotellrörelse, affärsföretag, som i regel representera betydande ekonomiska värden, vilkas storlek i väsentlig mån äro beroende just av rätten att få utskänka rusdrycker.

Kontrollstyrelsen, som det tillkommer att utfärda vissa föreskrifter, som skola tjäna till ledning vid tillämpningen av 1917 års rusdrycksförsäljnings-

¹ Här ej intagna.

förordning, har med avseende å här föreliggande problem utfärdat vissa råd och anvisningar. Beträffande de ekonomiska förhållandena vid övertagande av utskänkingsrättighet uttalas i nr 14 årgång 1925 av kontrollstyrelsens cirkulärsamling följande:

»Det föreligger för ett systembolag skyldighet att övertyga sig därom, att ingen som helst ersättning för utskänkingsrättigheten såsom sådan inbegripes i den av restauratören erlagda köpe- eller hyressumman. Detta innebär dock icke, att försäljningspriset endast får motsvara värdet av inventarier och varulager, eller att hyressumman för en restaurant måste beräknas efter samma grunder som för en privatbostad. Liksom vid försäljningen av en annan affär de värden, som kunna sägas ligga i exempelvis ett gott namn, ett gynnsamt läge, en upparbetad rörelse eller ett fördelaktigt hyreskontrakt, måste betinga en särskild good will utöver värdet av inventarier och varulager, kunna rimligtvis samma eller liknande förhållanden — dock av ovan angivna skäl inom mycket snäva gränser — spela in vid försäljningen av en restaurantaaffär.»

Det är sålunda uppenbart, att kontrollstyrelsen genom detta stadgande klart och tydligt givit uttryck för, att hotell- eller restaurantrörelse förenad med utskänkingsrättigheter har ett visst good-willvärde, som berättigar en restauratör att vid affärens överlåtelse därför betinga sig skälig ersättning. Härav bör rimligen följa, att en enskild restauratör i regel skall vara berättigad till dylik ersättning, därest utskänkingsrättigheten överlåtes till annan eller återtages av systembolaget för att av bolaget självt bedrivs eller överlämnas till ett under bolaget lydande dotterbolag.

Det måste därför betecknas såsom i hög grad anmärkningsvärt, om systembolag, som borde vara skyldiga att följa kontrollstyrelsens ovan berörda direktiv, skulle hävda den mot kontrollstyrelsen motsatta uppfattningen, nämligen att rättighetsinnehavare under alla förhållanden icke skulle vara berättigade till någon ersättning, därest genom något systembolagets beslut eller åtgörande utebliven förnyelse av rättighetsöverlåtelse skulle avsevärt förminska värdet av en lojal affärsrörelse.

Att rusdrycksförsäljningsförordningen, i vad den avser att reglera de rent ekonomiska förhållanden, under vilka överlåtelser av rättigheter skola äga rum, är oklart avvattad synes vara uppenbart, då förordningen trots kontrollstyrelsens ovan berörda direktiv synbarligen medger en rakt motsatt tillämpning från systembolags sida. Enbart den omständigheten att en lagtext sådan som rusdrycksförsäljningsförordningens tillskapat ett ekonomiskt osäkerhetstillstånd för en hel näringskår som det nu rådande, anser föreningen vara tillfyllestgörande skäl för en utredning i motionens syfte.

Riksdagen — åtminstone flertalet av dess ledamöter — hade vid fastställande av 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning helt visst icke för avsikt att tillfoga enskild näringsidkare inom hotell- eller restaurantfacket ekonomiska förluster, utan var det förvisso den lagstiftande församlingens mening att de myndigheter, som skulle komma att handlägga frågorna om överlåtelse av rättighet till utskänkingsrörelse, skulle förfara med nödig varsamhet och med hänsynstagande till för näringslivet i allmänhet gällande ekonomiska lagar.

Om också systembolag i många fall, då det gällt överlåtande av utskänkingsrättighet från en rättighetsinnehavare till en annan sökt iakttaga dessa principer, synes dock i vissa fall berättigade anmärkningar mot systembolags handläggande av dessa frågor kunna framställas. Såsom ett exempel må anföras Systemaktiebolagets i Gävle förfaringssätt gentemot källarmästare M. Liljedahl såsom innehavare av Restaurant Fenix i Gävle.

I en Gävle—Dala Järnvägs Aktiebolag tillhörig, å Stora Holmen i Gävle

stads hamn belägen byggnad, har ända sedan år 1862 eller sålunda under en tid av över 65 år bedrivits restaurantrörelse med fullständig utskänkning under namn »Restaurant Fenix». Den 20 februari 1917 överlät den dåvarande innehavaren å källarmästaren Martin Liljedahl den av honom drivna restaurantrörelsen med tillhörande inventarier, och har sedermera Liljedahl från och med den 1 april 1917 bedrivit rörelsen intill den 1 november 1927 på samma plats och under oförändrat namn.

Anledningen till att Liljedahl vid sistsagda tidpunkt upphörde med rörelsen var systembolagets i Gävle åtgärd att från denna tidpunkt icke förlänga det mellan bolaget och Liljedahl till sagda dag gällande kontraktet, varigenom bolaget tidigare å Liljedahl överlätit spritutskänkningsrätt att utövas å nämnda restaurant. Då rörelsen å restauranten, vars innehavare städse haft å sig överlåten spritutskänkningsrätt att utövas i restauranten, omöjligen kunde bära sig utan en dylik utskänkningsrätt, återstod för Liljedahl efter systembolagets berörda åtgärd endast att nedlägga restauranten.

Vid Liljedahls övertagande av restaurantens rörelse erlade han till sin företrädare ett belopp av omkring 40,000: — kronor, vilket utgjorde ersättning för såväl övertagandet av rörelsen som inventarier. I samband med utövändet av rörelsen nedlade Liljedahl avsevärda kostnader i form av nyanskaffning av inventarier, tillbyggnads- och förbättringsarbeten å restaurantlokalerna m. m. Då värdet av såväl inventarierna som de av Liljedahl sålunda utförda arbetena, i och med att restaurantrörelsen upphörde, i avsevärd grad minskades eller till och med i viss utsträckning så gott som fullständigt förstördes och Liljedahl genom systembolagets ovannämnda åtgärd tillskyndades en ekonomisk förlust, som för honom praktiskt taget medförde fullständig ekonomisk ruin, gjorde han hos systembolaget hemställan, att bolaget i viss form skulle tillerkänna honom ersättning för de uppkomna förlusterna. Denna framställning lämnades dock av systembolaget utan avseende. Liljedahl har ej heller kunnat vinna rättelse i här berört avseende genom framställning hos Kungl. Maj: t.

Orsaken till att systembolaget, på sätt som skett, underlät att förnya ifrågasvarande spritutskänkningsrätt har icke varit beroende på någon omständighet, vartill Liljedahl kan anses vållande. Liljedahl bedrev skötseln av restauranten under hela den tid, han innehade densamma, på ett förtjänstfullt sätt och utan några anmärkningar av någon som helst betydelse.

Som ytterligare exempel på att rättighetsinnehavare utsatts för ekonomiska förluster genom systembolags handläggning av rättighetsöverlåtelse, vill föreningen hänvisa till följande fall:

Den 7 februari 1919 förhyrde källarmästaren E. Johansson för tiden från den 1 oktober 1919 till den 1 oktober 1924 Hotell Billingen i Skövde jämte trädgård, vilket kontrakt sedermera prolongerats att gälla intill den 1 oktober 1929. Hans kontrakt med systembolaget i Skövde gäller till och med den 31 december 1930.

Då det var hans avsikt att från och med den 1 oktober 1929 å annan överlåta sin hotell- och restaurantrörelse med därtillhörande inventarier m. m., hade han icke ansett sig böra efter detta datum förhyra Hotell Billingen utan meddelade ägaren av fastigheten, Skövde Hotellbyggnadsaktiebolag, att han icke önskade förnya kontraktet, samt att han förhandlade med olika personer om överlåtelse av rörelsen med vad därtill hörer. Dessa förhandlingar ägde byggnadsbolaget kännedom om och skedde för övrigt i samförstånd med byggnadsbolaget. Källarmästare Johanssons mening var, att, sedan han med lämplig spekulant träffat uppgörelse om överlåtelsen, underställa denna uppgörelse systembolagets granskning och godkännande. Innan han hunnit komma

till något definitivt resultat med sina spekulanter, upprättade byggnadsbolaget utan hans hörande hyreskontrakt med källarmästare Nils Viktor Tylander-Ross utan att därvid göra något förbehåll, att Ross skulle — såsom källarmästare Johansson fick göra med sin företrädare — träffa överenskommelse med Johansson om villkoren för övertagandet av själva rörelsen med inventarier m. m. Ross satte sig emellertid icke i förbindelse med Johansson men passade däremot vid sitt besök i Skövde på tillfället att utan ens någon hänvändelse till Johansson taga del av företagets lokalteter, utrustning m. m. Källarmästare Ross har sedermera uppgjort kontrakt med systembolaget rörande rättighet att utskänka spritdrycker och vin i Hotell Billingen för tiden från den 1 oktober 1929 till den 31 december 1930 samt i Hotell Billingsens trädgård för tiden från den 15 maj till den 15 september 1930. Detta överlåtelsekontrakt, som dock är giltigt endast om Länsstyrelsen i Skaraborgs län godkänner detsamma, har upprättats av systembolaget utan att källarmästare Johansson därom underrättats, och har systembolaget icke gjort någon förfrågan hos denne, huruvida uppgörelse mellan honom och Ross var träffad rörande överlåtelse av rörelsen.

Därest Länsstyrelsen i Skaraborgs län godkänner det av systembolaget upprättade kontraktet med källarmästare Ross, skulle Johansson tillfogas högst betydande ekonomiska förluster. Rörelsen hade på sin tid av Johansson inköpts för 115,000:— kronor, varjämte han under de år, han drivit densamma, nedlagt betydande kostnader i form av reparationer, nyanskaffning av inventarier och dylikt. Därest rörelsen överlätas på annan, kunna företagets inventarier försälas endast till realisationsvärde, vilket högst väsentligt understiger deras verkliga värde. Dessutom kommer på den nye ägaren att utan någon ersättning till Johansson överflyttas hela det good-willvärde, som tillhör honom i samband med utövändet av den med spritutskänkningsrättigheterna förenade restauratrörelsen.

Likartade förhållanden kunna enligt föreningens förmenande uppkomma i de fall, då en enskild restauratör omhänderhaver systembolags egna rättigheter med eller utan ersättning från systembolaget men genom detsammas ingripande berövas rätt att inom restaurantlokalerna vidare få servera rusdrycker.

Ett aktuellt exempel härpå har helt nyligen inträffat inom Falköpings stad, i det att innehavarinnan av Rantens Hotell och Rantens trädgård ser sin existens hotad därigenom, att Falköpings Systemaktiebolag nyligen hotat att utan någon som helst gottgörelse frångåta henne rätten att därstädes omhänderhava utskänkningsrätten av rusdrycker. År 1927 inköpte hon nämnda hotell med trädgård. Priset var 173,000:— kronor med inventarier. Såväl då som sedermera har där idkats utskänkning av spritdrycker och vin för bolagets räkning. Efter påstötning från vederbörande hade hon verkställt en hel del omändringar, utvidgningar och reparationer för att få lokalerna i verkligt gott skick, vilket allt kostat henne omkring 40,000:— kronor. Skulle nu utskänkningsrörelsen frångåtas henne, bleve hotellet tämligen värdelöst och hon skulle berövas sitt levebröd, varjämte hon skulle tillfogas en förlust, som bleve helt ruinerande. Om, såsom föreningen hört uppgivas, systembolagets i utsikt ställda åtgärd uteslutande förestavats av önskan att överföra utskänkningsrättigheten ifråga till ett inom orten planerat nytt hotell- och restaurantföretag, vilket skulle drivas såsom dotteraffär till systembolaget, så framstår hänsynslösheten i systembolagets åtgörande i än mer grell dager.

De här anförda aktuella exemplen, vilka, om man går längre tillbaka i tiden, skulle kunna mångfaldigas, hava närmast framdragits av den anledningen, att ifrågavarande restauratörer icke erhållit någon som helst ersättning samt därför

i hopp att undgå de ruinerande förluster, som hotat dem genom systembolagens handläggningssätt, anført klagomål hos vederbörande högre myndigheter.

Det må emellertid framhållas att till föreningens kännedom har kommit, att många restauratörer lidit avsevärda förluster därigenom, att systembolag visserligen lämnat någon ersättning i samband med att en restauratör berövats utskänkingsrättighet, men att denna ersättning icke stått i rimlig proportion till det good-willvärde, som varit knutet till restauranten. De enskilda restauratörernas rättslöshet framgår jämväl därav, att systembolag, då det gällt att överlämna utskänkingsrättighet från en enskild restauratör till en annan, fastställt fullständigt godtyckliga värden. Någon möjlighet för restauratören att få dessa missförhållanden rättade har icke förelegat.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att genom systembolags handläggning ifråga om överlåtelse av utskänkingsrättighet, restauratörer på grund av rusdrycksförsäljningsförordningens oklara formulering beträffande berörda förhållanden helt oförskyllt hava tillfogats avsevärda förluster och att, därest en förändring av tillämpad praxis icke kommer att äga rum, det är att förvänta, att även i framtiden dylika förluster komma att åsamkas hotell- och restaurantinnehavare. En utredning, syftande att klarlägga i vad mån dylika förluster tillskyndats rättighetsinnehavare, synes böra genom statsmakternas försorg snarast verkställas tillika med en utredning för åstadkommande av preciserade förslag till sådana lagbestämmelser, som förebygga ett återupprepande av begångna missgrepp.

Då emellertid Kungl. Maj:t den 24 september 1928 utsett en särskild kommitté för att verkställa en utredning rörande omläggning av gällande rusdrycksförsäljningsförordning i hela dess omfattning, kommer förvisso jämväl här avhandlade spörsmål att upptagas till behandling i denna kommitté.

Enär kommittén på grund av arbetsuppgifternas omfattande och krävande natur icke kan förväntas vara i stånd att för riksdagen framlägga förslag till omändring av rusdryckslagstiftningen i dess helhet förrän om åtskilliga år och då sålunda systembolagen under hela denna tid bliva oförhindrade att på sätt påvisats fortsätta med att handlägga här berörda frågor efter principer, som äro fördärvbringande för den enskilda hotell- och restaurantnäringen, finner Sveriges Centrala Hotell- och Restaurantförening det vara väl motiverat, om utskottet ville föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att sådan utredning, som i motionen föreslås, måtte verkställas av 1928 års revision av rusdrycksförsäljningsförordningen, vilken utredning dock av skäl, som nyss anförts, av 1928 års revision av rusdrycksförsäljningsförordningen bör verkställas och framläggas snarast möjligt och oberoende av den tidpunkt, vid vilken revisionens arbete i övrigt kan vara avslutat.

Stockholm den 5 maj 1929.

Sveriges Centrala Hotell- och Restaurantförening.

GEORG STEINWALL.

Bernhard Garsten.